

Útmutató az Országos Mentőszolgálat és az utcai gondozó szolgálatok munkájához a fővárosban fedél nélkül élő személyek ellátására

Jóváhagyta:

dr. Till Zsolt
regionális igazgató
Országos Mentőszolgálat

Aknai Zoltán
igazgató
Menhely Alapítvány

Útmutató az Országos Mentőszolgálat és az utcai gondozó szolgálatok munkájához a fővárosban
fedél nélkül élő személyek ellátására

Tartalom

Cél meghatározása:	2
Fogalmak, rövidítések:	2
Mentést igénylő esetek	3
Sürgős szükség vagy veszélyeztető állapot esetén mentésre van szükség.	3
UGSZ által szállítható esetek	5
1. Az ügyfél szállítható, de hétköznapi rendelési időben indokolt orvoshoz fordulnia,	5
2. Az ügyfél egészségügyi szolgáltatóhoz szállítható,	5
3. Az ügyfél 24 órás Egészségügyi Centrumba szállítható	5
Összegzés:	6

Cél meghatározása:

A Fővárosi Közgyűlés által elfogadott *Otthon, mindenkinek* stratégiával összhangban az Országos Mentőszolgálat és az utcai gondozó szolgálatok közötti együttműködésének elősegítése, valamint az életvédelmi feladatok és a fedél nélkül élő budapestiek ellátásának a fejlesztése a mentés és az utcai szociális munka kompetenciahatárainak az elkülönítésével.

Fogalmak, rövidítések:

0-24 órás Egészségügyi Centrumok (EüC): a hajléktalan személyek ellátására létrehozott, területi ellátási kötelezettség nélküli háziorvosi szolgálatok [43/1999. (III. 3.) Korm. Rendelet, 10. § (1)] amelyek hétköznap rendelési időben minden rászoruló számára háziorvosi ellátást nyújtanak, ügyeleti időben pedig –a Diszpécser Szolgálat forgalmazása alapján – gondoskodik az alapellátás progresszivitási szintjén ellátható, nem halasztható esetek ellátásáról. Budapesten 5 ilyen EüC működik a Hajléktalanokért Közalapítvány, a Fővárosi Önkormányzat (BMSZKI), a Magyar Máltai Szeretetszolgálat és az Oltalom Karitatív Egyesület fenntartásában.

Mentés: az azonnali egészségügyi ellátásra szoruló betegnek a feltalálási helyén, mentésre feljogosított szervezet által végzett sürgősségi ellátása, illetve az ehhez szükség szerint kapcsolódóan – az egészségi állapotának megfelelő ellátásra alkalmas – legközelebbi egészségügyi szolgáltatóhoz történő szállítása, valamint a szállítás közben végzett ellátása; a mentés igénybevételéhez való jog Magyarország területén – állampolgárságra vagy egészségbiztosítási jogviszony fennállására való tekintet nélkül – mindenkit megillet. [Eütv., 94. § (1); 95. §]

Sürgős szükség: az egészségi állapotban bekövetkezett olyan változás, amelynek következtében azonnali egészségügyi ellátás hiányában a beteg közvetlen életveszélybe kerülne, illetve súlyos vagy maradandó egészségkárosodást szenvedne [Eütv., 3. § i)]

Utcai gondozó szolgálat (UGSZ): utcai szociális munkát nyújtó szolgáltató, ideértve a speciális utcai gondozó szolgálatokat és a krízisautó szolgáltatást is.

Utcai szociális munka: szociális szolgáltatás, mely biztosítja az utcán tartózkodó hajléktalan személy helyzetének, életkörülményeinek figyelemmel kísérését, szükség esetén ellátásának kezdeményezését, illetve az ellátás biztosításához kapcsolódó intézkedés megtételét [Szoctv., 65/E. § (1)], feladata az utcán, közterületen, nem lakás céljára szolgáló helyen élők életet vagy testi épséget veszélyeztető helyzetének megszüntetése, az életmóddal járó ártalmak csökkentése, a szociális és egészségügyi szolgáltatások és ellátások igénybe vételének segítése és szervezése, a hajléktalan személyeket ellátó intézménybe vagy más szálláshelyre juttatás [1/2000. (I. 7.) SzCsM rendelet, 104. § (1)].

Útmutató az Országos Mentőszolgálat és az utcai gondozó szolgálatok munkájához a fővárosban
fedél nélkül élő személyek ellátására

Veszélyeztető állapot: az az állapot, amelyben az azonnali intézkedés hiánya a beteg vagy más személy életét, testi épségét vagy egészségét közvetlenül fenyegető helyzetet eredményezne, illetőleg a környezetére közvetlen veszélyt jelentene [Eütv., 3. § j)].

Mentést igénylő esetek

Figyelmeztetés az UGSZ munkatársai részére: figyeljék az ügyfelek egészségi állapotában bekövetkezett változásokat, illetve mérjék fel az egészségügyi ellátási szükségletüket! Az el nem dönthető helyzetekben mindig a *súlyosabb* állapotot kell feltételezni, amíg az kizárásra nem kerül.¹

Sürgős szükség vagy veszélyeztető állapot esetén mentésre van szükség.

Az időbeliségnél a mentésirányítás figyelembe veszi az eset súlyosságát, de a *feltalálási hely miatt fennálló többlet vulnerabilitást* is.

Az alábbi panaszok, tünetek esetén az utcai gondozó szolgálat forduljon az Országos Mentőszolgálathoz.

1. Amikor az ügyfél az alábbiak miatt feltétlenül **azonnali egészségügyi ellátásra** szorul:²
 - a) személyi sérüléssel járó **baleset**, tömeges baleset, egészségügyi válsághelyzet esetén,
 - b) ha **életveszély** vagy annak gyanúja áll fenn,
 - c) **heveny vagy riasztó tünetekkel** járó esetekben, ha a sürgősségi ellátás elmaradása életveszélyhez, maradandó egészségkárosodáshoz vagy a gyógyulás elhúzódásához vezethet,
 - d) **szülészeti esemény** során,
 - e) ha az **erős fájdalom** vagy egyéb **súlyos heveny tünet** csillapítása sürgős orvosi beavatkozást igényel,
 - f) **heveny tudatzavar** esetén, ideértve az **ittasság miatti tudatzavart** is,
 - g) **veszélyeztető állapot** vagy annak gyanúja esetén.

A gyakorlatban számtalan különböző helyzet és tünet okán előállhat sürgős szükség vagy veszélyeztető állapot. Ez valószínűsíthető abban az esetben, ha egy érdemi tünet hirtelen kezdődik, gyors lefolyású (percek, órák) és az állapotrosszabbodás látványos és gyors.

2. **Feltétlenül indokolt az Országos Mentőszolgálat riasztása**, ha az ügyfélnél az alábbi tüneteket tapasztalják:

¹ Vö. „Sürgős szükség esetén az egészségügyi dolgozó – időponttól és helytől függetlenül – az adott körülmények között a tőle elvárható módon és a rendelkezésére álló eszközöktől függően az arra rászoruló személynek elsősegélyt nyújt, illetőleg a szükséges intézkedést haladéktalanul megteszi. Kétség esetén a sürgős szükség fennállását vélelmezni kell.” [Eütv. 125. §]

² Ld. Az Eütv., 94. § (2) bekezdését.

Útmutató az Országos Mentőszolgálat és az utcai gondozó szolgálatok munkájához a fővárosban
fedél nélkül élő személyek ellátására

1. mellkasi vagy hasi fájdalma van (nem kizárólag az erős, hanem bármilyen azonosítatlan okból fennálló fájdalom esetén);
2. eszméletlen, kontaktusba nem vonható (akkor is, ha az ügyfél időközben magához tér);
3. tudatzavara van;
4. bármilyen típusú veszélyeztető magatartást tanúsít, különös tekintettel arra, ha öngyilkossági szándékot fogalmaz meg;
5. frissen kialakult beszédzavara van;
6. frissen kialakult látásvesztése van;
7. heveny allergiás reakciója van;
8. légúti elzáródása vagy annak veszélye van;
9. bármilyen traumás sérülést szenvedett (vagy annak alapos gyanúja áll fenn);
10. bő vérzése történt,
11. vért hányt (a legenyhébb mértékűnél is!),
12. hirtelen fellépő erős fájdalma vagy gyengesége van (bármilyen jelleg esetén);
13. a legalapvetőbb önellátási képtelenséget eredményező mozgásképtelensége, illetve elesettsége áll fenn (pl. ha az UGSZ járművébe az utcai szociális munkások segítségével sem tud beszállni);
14. jelentősebb fokú és kiterjedésű fagyási vagy égési sérülése van;
továbbá, ha
15. baleset,
16. kihűlés, vagy
17. túlhevülés (hőártalom)
18. illetve minden olyan egészségkárosodás esetén, amely a helyszínen bizonytalanságot okoz az UGSZ munkatársai számára.

UGSZ által szállítható esetek

Az UGSZ a **panaszmentes**, vagy az **alábbi, mentést nem igénylő tüneteket mutató** ügyfeleket szállítja (szálláshelyre, nappali melegedőbe, alap- vagy járóbeteg ellátásba).

1. Az ügyfél szállítható, de hétköznap rendelési időben indokolt orvoshoz fordulnia,

a. ha a panaszmentes ügyfélnek **ismert, gondozást igénylő és adekvát gondozás alatt nem álló krónikus nem fertőző betegsége** van (pl.: magasvérnyomás-betegség, diabétesz, tüdőbetegség, pszichiátriai betegség, daganatos betegség stb.), továbbá,

b. **ha az alábbi tünetek valamelyike fennáll:**

1. legalább egy hete tartó hőemelkedés, további érdemi tünet nélkül;
2. fokozatosan, hetek, hónapok alatt változott a látása vagy a hallása;
3. hetek óta fáj a feje;
4. akaratlanul változott a testsúlya (különösképpen fogyás esetén!);
5. hetek óta rekedt;
6. további érdemi tünet nélkül hetek óta köhög;
7. nehezen megy a lépcsőzés, hamar elfárad;
8. hetek óta bizonytalan enyhe hasi panaszai vannak;
9. mostanában új anyajegy jelent meg a bőrén, vagy egy korábbi megváltozott
10. hetek óta nem gyógyuló sebe van (pl. a bőrön, a szájban);
11. tartósan rossz a kedve, szorongani kezdett, vagy kínzó, rossz gondolatai vannak veszélyeztető magatartás, ill. körülmény nélkül;
12. hetek óta változékony a széklete minősége;
13. csíp a vizelete, fájdalmas vagy szúró a vizeletürítés;
14. lábszárfekély, sürgősségi tünet nélkül.

2. **Az ügyfél egészségügyi szolgáltatóhoz szállítható, – a probléma súlyosságától függően – tervezett módon, hétköznap munkaidőben egészségügyi szolgáltatóhoz, vagy 0-24 órás Egészségügyi Centrumba szállítandó, ha**

a. **ismert, gondozást igénylő és adekvát gondozás alatt nem álló krónikus panasz, tünete, elváltozása van**, akut komponens nélkül (pl.: enyhe fokú lábszárfekély, rühszerű bőrelváltozás stb.)

3. **Az ügyfél 24 órás Egészségügyi Centrumba szállítható Minden alábbi esetben indokolt felkeresni a 0-24 órás Egészségügyi Centrumot, ha az alábbi tünetek valamelyike fennáll:**

1. magas láz, sürgősségi tünet nélkül;
2. napok óta tartó lázas állapot, sürgősségi tünet nélkül;
3. az ügyfél napok óta nehezebben veszi a levegőt, miközben sürgősségi tünete nincs;
4. enyhe fokú és kiterjedésű fagyás vagy égési sérülés esetén, sürgősségi tünet nélkül;
5. jelentősebb fokú lábszárfekély esetén, sürgősségi tünet nélkül.

Útmutató az Országos Mentőszolgálat és az utcai gondozó szolgálatok munkájához a fővárosban
fedél nélkül élő személyek ellátására

Összegzés:

Az UGSZ munkatársai csak a panaszmentes, valamint az előző fejezetben részletesen ismertetett, mentést nem igénylő, krónikus panasszal rendelkező személyt szállíthatnak. A mentést igénylő, valamint az aktuális egészségügyi állapotban bizonytalanságot okozó esetekben az Országos Mentőszolgálat értesítését kell kezdeményezni.

Kapák:

1. OMSZ Közép-magyarországi Regionális Mentőszervezet
2. Menhely Alapítvány
3. Budapest Főpolgármesteri Hivatal